

การชำระหนี้

โครงสร้างของการชำระหนี้

การชำระหนี้

- ผู้ชำระหนี้ ม.314
- วิธีการชำระหนี้ ม.320-323
- ค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ ม. 325
- การวางทรัพย์เพื่อชำระหนี้
ม.331-339
- ผู้รับชำระหนี้ ม. 315-321
- สถานที่ชำระหนี้ ม. 324
- การจัดสรรชำระหนี้ ม.
328-329

1. ผู้ชำระหนี้ (มาตรา 314)

- 1.1 ลูกหนี้
- 1.2 บุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระก็ได้
- เว้นแต่
- 1) สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ
- 2) ขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้

1) สภาพแห่งหนี่ไม่เปิดช่อง

- หนี่ที่เป็นการเฉพาะตัวที่ลูกหนี่ต้องกระทำ การด้วยตัวเอง หรือต้องอาศัยความรู้ ความสามารถของตัวลูกหนี่ โดยเฉพาะ
- โดยสภาพแล้ว ไม่อาจให้บุคคลอื่นชำระ แทนได้
- ตัวอย่างเช่น ศิลปินนักร้องย่อมต้องร้อง เพลงเอง หรือ จิตรกรย่อมต้องวาดภาพ ด้วยตัวเอง เป็นต้น

2) ขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้

- หมายถึงเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ตกลงกันว่า ลูกหนี้ต้องเป็นผู้ชำระหนี้ด้วยตัวเอง
- ตัวอย่างเช่น เจ้าหนี้ทำสัญญาจ้างลูกหนี้ ตกแต่งบ้าน โดยมีข้อตกลงว่าลูกหนี้ต้องเป็นผู้ตกแต่งบ้านด้วยตัวเอง

1.2 การชำระหนี้ โดยบุคคลภายนอก

- โดยปกติแล้ว บุคคลภายนอกสามารถชำระหนี้ได้เสมอ เว้นแต่ลูกหนี้ไม่ยอมให้ชำระหนี้
- แต่แม้ลูกหนี้ไม่ยินยอม ถ้า**บุคคลภายนอกมีส่วนร่วมได้เสีย** บุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิชำระหนี้ได้ (ม.314 ว.2)
- ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ลูกหนี้ร่วม ผู้ค้ำประกัน ผู้ซื้อทรัพย์สินที่ติดจำนอง บุคคลที่เข้าชำระหนี้เพื่อเข้ารับช่วงสิทธิ

2. ผู้รับชำระหนี้ (มาตรา 315)

การชำระหนี้ต้องทำต่อบุคคล 4 จำพวกต่อไปนี้
นี้ คือ

- 1) เจ้าหนี้
- 2) ผู้รับชำระหนี้ตามข้อตกลง
- 3) ผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้
- 4) บุคคลอื่น

1) เจ้าหนี้

- ผู้ที่เป็นคู่สัญญากับลูกหนี้
- ทายาทของเจ้าหนี้
- ผู้สืบสิทธิของเจ้าหนี้
- ผู้รับ โอนสิทธิของเจ้าหนี้

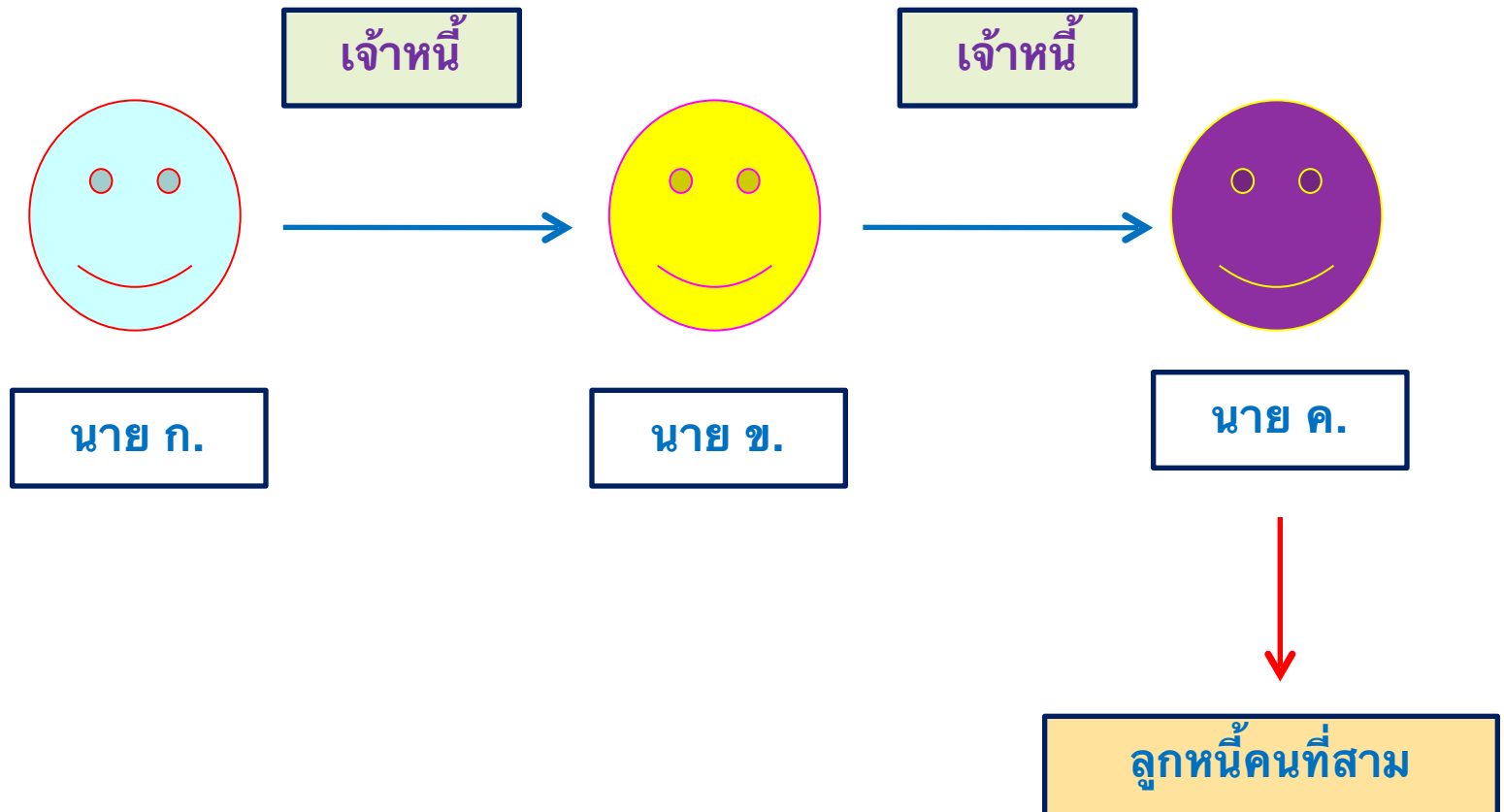

เจ้าหนี้ผู้ฟ้องขอให้ยึดทรัพย์

- มาตรา 319 “ถ้าศาลสั่งให้ลูกหนี้คนที่สามงดเว้นทำการชำระหนี้แล้วยังขึ้นชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนเองไซ้รู้ ท่านว่าเจ้าหนี้ผู้ฟ้องขอให้ยึดทรัพย์จะเรียกให้ลูกหนี้คนที่สามนั้นทำการชำระหนี้อีก ให้คุ้มกับความเสียหายอันตนได้รับก็ได้”
- ลูกหนี้คนที่สาม คือบุคคลที่ 3 ที่เป็นลูกหนี้

ตัวอย่าง

- นาย ก. เป็นเจ้านี่ของ ข. และนาย ข. เป็นเจ้านี่นาย ค.
- ก. ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้ ค. ชำระหนี้ให้ ข. ได้

ตัวอย่าง (ต่อ)

- ถ้า ค. ได้รับคำสั่งศาลแล้ว **ยังขึ้นชำระหนี้ให้ ข.** และทำให้ ก. เสียหายไม่อาจเอาชำระจากทรัพย์สินอื่นของ ข. ได้
- **ค. ต้องชำระหนี้ให้ ก. สำหรับส่วนที่ขาดอยู่** แต่ชำระเท่าที่ ก. ได้รับความเสียหายเท่านั้น
- เช่น ค. มีหนี้ต้องชำระให้ ข. จำนวน 100,000 บาท แต่ ก. ยังไม่ได้รับชำระหนี้จาก ข. อีกเพียง 50,000 บาท ดังนี้ ค. คงต้องชำระหนี้ให้ ก. จำนวน 50,000 เท่านั้น

มาตรา 319 วรรค 2

- “อนึ่ง ข้อความซึ่งกล่าวมาในวรรคข้างต้นนี้ หาเป็นข้อขัดขวางใน การที่ลูกหนี้คนที่สาม จะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่เจ้าหนี้ของตนเองนั้น ไม่”
- หาก ค. ชำระหนี้ให้ ข. โดยตัดคำสั่งศาล ยัง ถือว่าเป็นการชำระหนี้อยู่ ดังนี้ ค.จึงสามารถ เรียกร้องส่วนที่ตนต้องชำระแก่ ก. คืนจาก นาย ข.ได้ (มาตรา 319 วรรค 2)

2) ผู้รับชำระหนี้ตามข้อตกลง

- คือการที่คู่สัญญาตกลงทำสัญญาเพื่อบุคคลภายนอก โดยให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกโดยตรง (ม.374)
- คู่สัญญาอาจตกลงให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่บุคคลอื่นนอกจากเจ้าหนี้ ที่ไม่ใช่สัญญาเพื่อบุคคลภายนอก
- เช่น ผู้ขายตกลงให้ผู้ซื้อชำระราคาโดยเอาเงินเข้าบัญชีเงินฝากของผู้ขายที่ธนาคาร (ธนาคารเป็นผู้รับชำระหนี้ตามข้อตกลง)
- ให้ผู้ซื้อส่งเงินไปชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ของผู้ขาย

3) ผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้

3.1) ผู้ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้

- การชำระหนี้ให้ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ มีผลเช่นเดียวกับการชำระหนี้ให้เจ้าหนี้เอง
- แม้ผู้ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ จะเป็นผู้มีความสามารถบกพร่อง การชำระหนี้ก็สมบูรณ์
- ต้องชำระหนี้ในระหว่างที่ผู้รับมอบอำนาจยังมีอำนาจรับชำระหนี้อยู่ หากเจ้าหนี้เพิกถอนการมอบอำนาจ และลูกหนี้รู้อยู่แล้วไปชำระหนี้ให้หนี้ไม่ระงับ

3) ผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้

3.2) ผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนตามกฎหมาย

- ได้แก่ ผู้แทน โดยชอบธรรมของเจ้าหนี้
- ผู้จัดการมรดก ในกรณีรับชำระหนี้แทนกองมรดก
- ผู้ชำระบัญชีรับชำระหนี้แทนบริษัท
- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชำระหนี้แทนลูกหนี้ผู้ล้มละลาย

4) บุคคลอื่น

- ปกติถือว่าไม่สมบูรณ์ แต่การชำระหนี้ให้บุคคลอื่นต่อไปนี้กฎหมายให้ถือว่า การชำระหนี้แก่บุคคลอื่นมีผลให้หนี้ระงับได้
- ก) ชำระหนี้แก่ผู้ครองสิทธิ
- ข) ชำระหนี้แก่ผู้ถือใบเสร็จ
- ค) เจ้าหนี้ได้ลาภงอกจากการชำระหนี้
- ง) เจ้าหนี้ให้สัตยาบันแก่การชำระหนี้

ก) ชำระหนี้แก่ผู้ครองสิทธิ (ม.316)

- การชำระหนี้จะสมบูรณ์ ต่อเมื่อ
- 1) เป็นการชำระหนี้ต่อ**ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิ**ใน มุลหนี้
- 2) เป็นการชำระหนี้ **โดยสุจริต**
- “ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิ” คือผู้ที่ทำให้เห็นว่า เป็นผู้ทรงสิทธินั้นอยู่
- เช่น ผู้รับ โอนสิทธิ ทายาทของผู้มีสิทธิเรียกร้อง ผู้ที่ครองสลากกินแบ่งถูกรางวัล ผู้มีตั๋วแลกเงินสั่งจ่ายแก่ผู้ถือ

ข) ชำระหนี้แก่ผู้ถือ ใบเสร็จ (ม.318)

- มีหลักเกณฑ์ 2 ประการคือ
- 1) ผู้รับชำระหนี้ต้องมีใบเสร็จของเจ้าหนี้
- 2) ผู้ชำระหนี้มิได้มีความบกพร่องในการชำระหนี้
- “ใบเสร็จ” ต้องเป็น ใบเสร็จที่แท้จริงของเจ้าหนี้
ถ้าเป็นใบเสร็จปลอม การชำระหนี้ไม่สมบูรณ์
- ผู้ถือใบเสร็จ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่เจ้าหนี้มอบหมาย ดูว่าเป็นใบเสร็จที่แท้จริงหรือไม่เท่านั้น
- เว้นแต่ผู้ชำระหนี้รู้ว่าผู้ถือใบเสร็จไม่มีสิทธิ หรือ
ประมาทเลินเล่อ

ค) เจ้าหนี้ได้ลาภงอกจากการชำระหนี้ (ม.317)

- “เจ้าหนี้ได้ลาภงอก” คือเป็นการได้รับชำระหนี้โดยบังเอิญ แล้วทำให้เจ้าหนี้ได้ประโยชน์จากการนั้น
- ตัวอย่างเช่น นาย ก. เป็นลูกหนี้ นาย ข. 10,000 บาท ก. ใช้เงินให้ **ค. ผู้ไม่มีสิทธิรับชำระหนี้** แต่ ค. ส่งเงินให้ ข. ทั้งหมด 10,000 บาท ทำให้หนี้ระงับทั้งหมด แต่ถ้า ค. ส่งเงินให้ ข. เพียง 8,000 บาท หนี้ก็ระงับเพียง 8,000 บาท เท่าที่ ก. ได้ลาภงอก

ง) เจ้าหนี้ให้สัตยาบันแก่การชำระหนี้

- หมายถึง ตอนแรกการชำระหนี้ไม่ได้ทำต่อเจ้าหนี้ หรือผู้มีอำนาจรับชำระหนี้โดยตรง ทำให้ไม่สมบูรณ์ แต่ถ้าเจ้าหนี้**เข้ารับรองการชำระหนี้** หรือ**เข้าถือเอาผลประโยชน์**จากการชำระหนี้ นั้น ถือเป็นการให้สัตยาบัน ทำให้หนี้ระงับ
- ตัวอย่าง ดำ เช่าบ้านของแดง แต่เอาค่าเช่าไปชำระแก่ คนใช้ของแดง ถ้า**แดงส่งใบเสร็จรับเงินให้ดำ** ถือว่าแดงได้ให้สัตยาบันแก่การชำระหนี้ นั้นแล้ว

ตัวอย่าง

- ชาวซื้อที่ดินของนายดำ แต่ชำระราคาให้แก่มารดาและน้องของนายดำ นายดำก็ไม่ได้ทวงถาม ไม่ได้โต้แย้ง ชำยังปล่อยให้ นายขาวเข้าครอบครองทำกิน ในที่ดิน 8 ปี ถือว่านายดำ เจ้าหนี้ให้สัตยาบันแก่การชำระหนี้ของขาวแล้ว (ฎ.1075/2515)

วิธีการชำระหนี้

- มาตรา 320 “อันจะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือ ให้รับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้ นั้นท่านว่าหาอาจจะบังคับได้ไม่”
- **หลัก** หนี้คือสิ่งใด ลูกหนี้ต้องชำระหนี้อย่างนั้น โดยตรง ห้ามเอาของอื่นมาชำระให้แทน
- ลูกหนี้จะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้เพียงบางส่วน โดยเจ้าหนี้ไม่ยินยอมไม่ได้

การชำระหนี้อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ตกลงกัน

- เจ้าหนี้อาจยินยอมให้ลูกหนี้ชำระหนี้ผิดไปจากที่ตกลงไว้ได้ ใน 3 กรณี คือ
- 1) ชำระหนี้อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ตกลงกันไว้
- 2) ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้ใหม่
- 3) ชำระหนี้ด้วยตัวเงิน หรือประทวนสินค้า

1) ชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทน (ม. 321)

- มาตรา 321 “ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้
อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ท่าน
ว่าหนี้นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป”
- “**การชำระหนี้เป็นอย่างอื่น**” หมายถึง การชำระหนี้ที่
แตกต่างกันไปจากที่ตกลงกันไว้
- เช่น แตกต่างกันในเรื่องวัตถุแห่งหนี้ แตกต่าง
กันในเรื่องเวลา สถานที่ หรือวิธีการชำระหนี้
- **ผลคือ** ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้ หนี้จึงจะ
ระงับ

ตัวอย่าง

- ก. กู้เงิน ข. ถึงกำหนดชำระหนี้ ก. **ขอทำงานก่อสร้างบ้าน** ใช้หนี้แทนเงินกู้ ข. ยอมรับชำระหนี้ หนี้เงินกู้ก็ระงับไป
- ค. ขายลำไยให้ ง. ตกลงกันว่าให้ ค. เอาลำไยไปส่งที่กรุงเทพฯ ต่อมา ค. เจอ ง. ที่ลำปาง โดยบังเอิญ จึง **มอบลำไยให้ที่ลำปาง** หาก ง. ยอมรับ หนี้เดิมที่ต้องส่งมอบลำไยที่กรุงเทพฯ ก็ระงับไป

2) ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้ใหม่ (ม.321 ว.2)

- ยังไม่ให้อธิบายว่าคู่กรณีตกลง ให้เลิกความผูกพันตามหนี้เดิม
- มีผลคือ **เจ้าหนี้ยังมีสิทธิที่จะเรียกให้ชำระหนี้เดิมอยู่** และอาจเรียกให้ชำระหนี้ตามหนี้ใหม่ก็ได้ แต่ จะเรียกให้ชำระหนี้ซ้ำสองไม่ได้

ตัวอย่าง

- ก.กู้เงิน ข. 10,000 บาท ถึงกำหนดชำระหนี้
ก.ไม่มีเงิน ข.จึงให้ส่งข้าวเปลือก 1,000 กระสอบ
ให้แทน เท่านั้นยังไม่ทำให้หนี้เดิมระงับ หาก ก.ไม่
ส่งข้าวเปลือก ข.ยังมีสิทธิฟ้องเรียกเงินกู้ได้

- หากมีการตกลง ให้ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้ใหม่ แทนหนี้เดิม โดยชัดเจนและตกลงให้หนี้เดิม **ระงับ** หนี้เดิมยอมระงับไปตามที่ตกลง เจ้าหนี้ ต้องไปบังคับเอาตามหนี้ใหม่ (ถือเป็นการแปลงหนี้ใหม่ โดยเปลี่ยนสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ)

ตัวอย่าง

- ก.กู้เงิน ข. 10,000 บาท ถึงกำหนดชำระหนี้ ก.ไม่มีเงิน ข.จึงให้ส่งข้าวเปลือก 1,000 กระสอบให้แทนและตกลงให้หนี้เงินกู้ระงับ ทำให้หนี้เดิมระงับ ข.ต้องไปบังคับให้ ก.ส่ง มอบข้าวเปลือกแทน

3) ชำระหนี้ด้วยตัวเงิน หรือประทวนสินค้า (ม.321 ว.3)

- **หลัก** หากยังไม่มีการใช้เงินตามตัวเงิน หรือตัวเงินขึ้นเงินไม่ได้ หนี้เดิมยังไม่ระงับ

ตัวอย่าง

- ลูกหนี้เงินกู้ ออกเช็คชำระหนี้เงินกู้ แต่เช็คขึ้นเงินไม่ได้ เพราะไม่มีเงินในบัญชี หนี้เงินกู้ไม่ระงับ เจ้าหนีื่อย่อมฟ้องตามสัญญาได้

สถานที่ชำระหนี้ ม.324

กรณีการตกลงสถานที่ชำระ
ม.324

เป็นไปตามตกลง

ค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้
ม.325

ตกลงกันเป็นไปตามข้อตกลง

ค่าใช้จ่ายปกติ

ลูกหนี้ออก

ไม่มีการตกลงเรื่องค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเพราะ
1. เจ้าหนี้ย้ายภูมิลำเนา
2. เหตุอื่น ได้อนเจ้าหนี้กระทำ

เจ้าหนี้เป็นผู้ออก

กรณีไม่มีการตกลงเรื่องสถานที่
ชำระหนี้ ม.324

หนี้เป็นการส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

ส่งมอบ ณ สถานที่ซึ่งทรัพย์สินได้
อยู่ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้

หนี้อื่น

ชำระที่ภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้

แต่ถ้าเจ้าหนี้ย้ายภูมิลำเนา
ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น
เจ้าหนี้เป็นผู้ออก

การวางทรัพย์ (ม.331)

- ลูกหนี้อาจวางทรัพย์ได้ 3 กรณีคือ
- 1) เจ้าหนี้บอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้
- 2) เจ้าหนี้ไม่สามารถรับชำระหนี้
- 3) ไม่สามารถหยั่งรู้ถึงสิทธิ หรือรู้ตัวเจ้าหนี้ได้แน่นอน โดยมีใช้ความรับของลูกหนี้

ผลของการวางทรัพย์

- 1. ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้
- 2. เจ้าหนี้มีสิทธิรับทรัพย์ ภายใน 10 ปี (ม.339)
- 3. เจ้าหนี้อื่นไม่อาจยึดทรัพย์ที่วางได้
- 4. ความเสี่ยงภัยและความเสียหายในทรัพย์ตกแก่เจ้าหนี้